

Фрицюк В.М. викладач
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського м. Вінниця, Україна
valentya.frytsiuk@vspu.edu.ua

Татчин В.В. здобувач вищої освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського м. Вінниця, Україна м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ДИТЯЧОЇ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглянуто особливості формування музично-естетичної культури учнів дитячої музичної школи як важливої складової їхнього емоційного, духовного та творчого розвитку. Акцент зроблено на значенні музичного мистецтва у вихованні естетичних цінностей, розвитку креативного мислення, патріотичної свідомості та здатності до самовираження. Проаналізовано роль інтегрованих занять, участі в мистецьких заходах, впливу національної культурної спадщини та сучасних інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Обґрунтовано необхідність міждисциплінарного підходу, залучення родини та громади, створення естетичного освітнього середовища для ефективного формування музично-естетичної культури.

Ключові слова: музично-естетична культура, дитяча музична школа, музичне виховання, естетичне сприйняття, національні традиції, інтегровані заняття, самовираження, мистецтво, духовний розвиток, освітнє середовище.

Abstract. The article explores the specifics of developing the musical and aesthetic culture of students in children's music schools as a vital component of their emotional, spiritual, and creative growth. Emphasis is placed on the role of musical art in fostering aesthetic values, creative thinking, patriotic consciousness, and the ability for self-expression. The study analyzes the impact of integrated lessons, participation in artistic events, national cultural heritage, and modern information technologies in the educational process. The necessity of an interdisciplinary approach, family and community involvement, and the creation of an aesthetically enriching educational environment is substantiated as essential for the effective formation of musical and aesthetic culture.

Keywords: musical and aesthetic culture, children's music school, music education, aesthetic perception, national traditions, integrated lessons, self-expression, art, spiritual development, educational environment.

Постановка наукової проблеми. Формування музично-естетичних цінностей у школярів відіграє ключову роль у їхньому всебічному розвитку. Музичне мистецтво не лише збагачує внутрішній світ дитини, а й сприяє вихованню емоційної відкритості, здатності тонко сприймати красу та розуміти її прояви. Завдяки музиці діти краще усвідомлюють власні емоції, навчаються співпереживати іншим, а також знаходять спосіб емоційного самовираження.

Знайомство з різними музичними напрямками формує смак і навчає розрізняти справжнє мистецтво серед масової культури. Музика розвиває уяву, асоціативне мислення та творчий потенціал, що особливо важливо в сучасному динамічному світі. Вона позитивно впливає на когнітивні процеси, зокрема пам'ять, концентрацію уваги й навчальні здібності. Спільне музикування вчить працювати в колективі, розвиває почуття відповідальності й навички взаємодії. Окрім того, музика допомагає зменшити емоційне напруження, покращує психоемоційний стан та загальне самопочуття учнів. Ознайомлення з національними музичними традиціями сприяє формуванню патріотичної свідомості, гордості за культурну спадщину та поваги до історії свого народу. Отже, розвиток музично-естетичних якостей – це не просто частина мистецької освіти, а важливий чинник виховання гармонійної, інтелектуально розвиненої та духовно наповненої особистості, здатної до самореалізації та самовдосконалення [6; 7; 8]. Одним із головних завдань музично-естетичного виховання є становлення особистої культури дитини – як внутрішньої, так і зовнішньої. У цьому контексті естетична свідомість постає як складова духовного розвитку, а питання її формування набуває особливої ваги в педагогічній діяльності.

Мета дослідження – проаналізувати особливості формування музичноестетичної культури учнів дитячої музичної школи. Виклад основного матеріалу. Підготовку вчителів музичного мистецтва, в тому числі, формування їхньої готовності до розвитку музично-естетичної культури учнів дитячої музичної школи досліджували О. Верещагіна, Т. Грінченко, Т. Зузяк, Н. Мозгальова, В. Фрицюк [5; 6; 7; 8] та ін. Отже, проблема знаходиться в центрі уваги дослідників. Розвиток музично-естетичної культури учнів дитячої музичної школи є важливим аспектом їхнього творчого, емоційного та духовного становлення. Цей процес передбачає комплексний підхід, який поєднує освітню та виховну складові. Одним із основних напрямів є індивідуальне та групове навчання гри на музичних інструментах, вокалу й ансамблевого музикування. Такі заняття не лише розвивають технічні навички, а й формують здатність глибоко відчувати музику, розуміти її стильову своєрідність, образність і виразність. Важливою складовою є також слухання та аналіз музичних творів різних епох, жанрів і стилів. Це сприяє розвитку естетичного смаку, вміння сприймати музику усвідомлено, аналізувати художні засоби виразності та пов'язувати їх зі змістом твору. Ефективною формою розвитку естетичної культури є інтеграція музики з іншими видами мистецтва – літературою, живописом, театром. Інтегровані заняття дозволяють учням глибше осмислити образи, закладені в творах, побачити взаємозв'язок між різними мистецькими засобами. Участь у концертах, конкурсах, фестивалях, творчих проєктах стимулює прагнення до самовираження, сценічної реалізації та формує навички публічного виступу, впевненість і відповідальність. Велике значення має також естетичне оформлення освітнього середовища – музичні класи, зали, виставки, тематичні стенди створюють атмосферу, яка надихає на творчість і сприяє формуванню естетичних уявлень. Не менш важливими є виховні заходи –

тематичні години, бесіди, творчі зустрічі, під час яких з учнями обговорюють морально-етичні й духовні аспекти музичних творів, значення музики в житті людини, її здатність впливати на почуття, думки та поведінку. Важливо також виховувати культуру слухача – навчати дітей слухати музику уважно, розуміти її, дотримуватися правил поведінки на концертах, поважати працю виконавців. Велику роль у цьому процесі відіграє залучення батьків і місцевої громади – проведення спільних заходів, відкритих концертів, родинних свят сприяє поширенню цінностей музично-естетичного виховання за межами школи. У сучасних умовах доречно використовувати й інформаційні технології – інтерактивні презентації, відеоуроки, цифрові ресурси для прослуховування музичних творів, створення мультимедійних проєктів. Окрему увагу варто приділяти ознайомленню учнів з національною музичною спадщиною – творами українських композиторів, народною та духовною музикою, що формує патріотичну свідомість, любов до рідної культури й повагу до традицій.

Таким чином, розвиток музично-естетичної культури в дитячій музичній школі є не лише процесом набуття музичних знань і навичок, а й важливим чинником формування гармонійної, емоційно розвиненої, духовно багатой особистості. У науковій та педагогічній спадщині українських митців і освітян розкриваються характерні особливості вітчизняної моделі музичного виховання, яка глибоко вкорінена в традиціях і духовних надбаннях української культури. Музичне мистецтво, як одна з форм вияву національної самобутності, виступає яскравим відображенням культурної унікальності народу. Так, зокрема, І. Барвінок акцентує увагу на тому, що результативність формування музично-естетичних уявлень у дітей у межах культурнодозвіллевих практик значною мірою залежить від оновлення педагогічних підходів, їх відповідності специфіці дозвіллевого середовища, розвитку ініціативності, пошукової діяльності учнів, уміння співпрацювати в колективі, використання різноманітних мистецьких форм, а також створення атмосфери щирого діалогу. При цьому важливо враховувати психологічні особливості школярів, для яких характерні яскраве емоційне реагування, асоціативне сприйняття, зацікавленість і підвищена чутливість до гармонії звуків, кольорів і рухів [2]. Мистецько-естетична активність розглядається як невід’ємна частина як теоретичної, так і практичної діяльності людини в суспільстві. Кожна діяльність у тій чи іншій мірі має естетичне підґрунтя, що виявляється у прагненні не лише до досягнення функціонального результату, але й до створення візуально чи емоційно привабливого продукту. Це передбачає наявність естетичної мотивації, орієнтацію на красу, вибір відповідних художніх засобів та інструментів, що дозволяють досягти гармонійного, художньо цінного результату.

Така діяльність базується на законах краси й охоплює найрізноманітніші сфери – від мистецтва до гри, праці й навчання. Для неї характерні не лише прагнення до естетичного задоволення від самого процесу, але й орієнтація на створення значущого, виразного продукту, що несе в собі духовну й емоційну наповненість [3].

Висновки. Таким чином, формування музично-естетичної культури учнів дитячої музичної школи може відбуватися за допомогою різноманітних підходів, що охоплюють як основну освітню діяльність, так і різні форми позашкільної активності. З метою збагачення музичного досвіду дітей доцільно практикувати прослуховування творів академічної, народної та сучасної музики під час занять, звертаючи увагу на їхній художній образ і емоційне наповнення. Аналіз композицій, обговорення стилістичних особливостей твору допомагають глибше усвідомити зміст музики. Ефективним є проведення міждисциплінарних занять, які поєднують музику з літературою, історією чи образотворчим мистецтвом. Засвоєння елементарних навичок гри на музичних інструментах – навіть найпростіших, таких як ударні чи блок-флейта – розширює можливості самовираження учнів. Корисним є заохочення до імпровізації, написання власних мелодій чи створення неформальних ансамблів. Значну роль відіграє культурне середовище: організація екскурсій до театрів, оперних вистав, концертних залів, музеїв, знайомство з професійними митцями – музикантами, композиторами, диригентами – через майстер-класи чи творчі зустрічі. Додатково варто проводити шкільні фестивалі, конкурси, тематичні вечори, організовувати гуртки музичного спрямування або клуби за інтересами, де діти зможуть обмінюватися власними смаками, ділитися музичними вподобаннями та розвивати слухацьку культуру. Усі ці види діяльності не лише сприяють розвитку музичних навичок, а й допомагають формувати глибоку естетичну чутливість, здатність емоційно реагувати на прекрасне, виховують гармонійну, внутрішньо багату особистість, здатну цінувати мистецтво як важливу складову людського буття.

Список використаних джерел:

1. Арістова Л. Естетичне ставлення до мистецтва: теоретичні підходи. Мистецтво та освіта. 2007. №3. С. 18-22.
2. Барвінок І. В. Формування музично-естетичної культури молодших школярів в умовах культурно-дозвілєвої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ. 2000. 20 с.
3. Беземчук Л. Творчий розвиток школярів засобами музичного мистецтва. Мистецтво та освіта. 2001. №1. С. 43-45.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К.: Либідь, 2003. 280 с.
5. Мозгальова Н.Г. Теоретико-методичні засади інструментальної підготовки вчителя музики : монографія ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Вінниця : МеркьюріПоділля, 2011. 486 с.
6. Фрицюк В. А., Грошовенко О. П. Професійний саморозвиток майбутніх педагогів: компетентнісний підхід. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». №1. 2018. С. 208-214.
7. Фрицюк В. А., Фрицюк В.М. Готовність до інноваційної діяльності в контексті професійного саморозвитку вчителя. Наукові записки Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2021. Випуск 67. С. 93-98.

8. Фрицюк В. А., Фрицюк В. М. Мотивація професійного саморозвитку майбутніх педагогів-музикантів у творчому освітньому середовищі університету. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 53 / редкол. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 222-227.